Lietas Nr. A420483413
Lietas arhīva Nr. A42-00180-15/45

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Valmierā, 2015.gada 8.aprīlī

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis G.Ploriņš,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc /pers. A/ pieteikuma par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņai daļēji atlīdzinātu dzemdību palīdzības izdevumus 355,72 *euro* apmērā no valsts budžeta līdzekļiem par saņemto dzemdību palīdzības pakalpojumu plānotājās fizioloģiskajās ārpusstacionāra dzemdībās un ar tām saistīto pakalpojumu organizēšanā un nodrošināšanā.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. A/ (turpmāk – pieteicēja) ar 2012.gada 23.novembra iesniegumu vērsās Nacionālajā veselības dienestā (turpmāk – Dienests), lūdzot daļēji segt dzemdību palīdzības izdevumus 250 Ls (355,72 *euro*) apmērā no valsts budžeta līdzekļiem par saņemto dzemdību palīdzības pakalpojumu plānotajās fizioloģiskajās ārpusstacionāra dzemdībās un ar tām saistīto pakalpojumu organizēšanā un nodrošināšanā.

Izskatot šo iesniegumu, Dienests 2012.gada 21.decembrī pieņēma lēmumu Nr.05.1-04.1-29/12829 (turpmāk – Sākotnējais lēmums), ar kuru noraidīja pieteicējas lūgumu. Šāda lēmuma pamatā bija apstāklis, ka pieteicēja dzemdniecības pakalpojumus bija saņēmusi no ārstniecības iestādes, kas nebija līgumattiecībās ar Dienestu, tātad ar iestādi, kas nesniedz no valsts budžeta līdzekļiem apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus.

Nepiekrītot Dienesta Sākotnējam lēmumam, pieteicēja to apstrīdēja Veselības ministrijā (turpmāk – Ministrija), kuras valsts sekretārs ar 2013.gada 27.augusta lēmumu Nr.01-20fiz.15/3339 „Par plānotu ārpusstacionāra dzemdību palīdzības apmaksu" (turpmāk – Lēmums) atstāja Sākotnējo lēmumu negrozītu.

[2] Nepiekrītot arī Lēmumam, pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ar kuru viņai daļēji atlīdzinātu dzemdību palīdzības izdevumus 250 Ls (355,72 *euro*) apmērā no valsts budžeta līdzekļiem par saņemto dzemdību palīdzības pakalpojumu plānotājās fizioloģiskajās ārpusstacionāra dzemdībās un ar tām saistīto pakalpojumu organizēšanā un nodrošināšanā. Savā pieteikumā pieteicēja norāda turpmāk minētos argumentus.

[2.1] Seksuālās un reproduktīvās veselības likums (turpmāk – Likums) nenosaka dzemdību veidu vai vietu, kuru izvēloties tiek sniegta bezmaksas dzemdību palīdzība, līdz ar to ir uzskatāms, ka bezmaksas dzemdību palīdzība ir attiecināma uz visiem dzemdību veidiem.

[2.2] Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumi Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.1046) šobrīd neparedz no valsts budžeta līdzekļiem veikt samaksu tieši par plānotu ārpusstacionāra dzemdību palīdzības saņemšanu, kas ir pretrunā Likuma 4.panta otrajā daļā noteiktajam. Tādēļ konkrētajā gadījumā ir jāpiemēro augstākstāvoša tiesību norma atbilstoši ārējo normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijai.

[2.3] Noteikumu Nr.1046 5.3.apakšpunkts nenosaka izņēmumus veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai paredzēto valsts budžeta līdzekļu novirzīšanai noteiktiem prasību veidiem, tādējādi var secināt, ka Dienestam ir jānodrošina valsts budžeta līdzekļu novirzīšana jebkuru prasību izpildei, kuras noteiktas veselības aprūpes jomu regulējošajos starptautiskajos līgumos.

[2.4] Pieteicēja atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 14.decembra sprieduma lietā „*Ternovszky v. Hungary*" (pieteikums Nr.67545/09) 24.punktu un Ministru kabineta 2006.gada 25.jūlija noteikumu Nr.611 „Dzemdību palīdzības nodrošināšanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.611) 6.2.apakšpunktu, norādot, ka minētajā apakšpunktā norādītā ārstniecisko un diagnostisko metožu sertifikāta nav nevienai no ārstniecības personām Latvijā. Ārstniecisko un diagnostisko metožu sertifikāta neesamība liedza pieteicējai pieeju likumīgai plānotu ārpusstacionāra dzemdību palīdzības saņemšanai Latvijā, pārkāpjot Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8.panta pirmajā daļā noteiktās privātās dzīves neaizskaramības tiesības.

Papildus pieteicēja vērš uzmanību, ka, lai gan ar grozījumiem Noteikumos Nr.611 6.2.apakšpunkta prasība tika svītrota, tomēr tas nenovērš viņai nodarīto kaitējumu par šīs normas spēkā esamību 2012.gada 30.maijā.

[2.5] Pieteicēja lūdz ņemt vērā Tiesībsarga 2013.gada 10.jūlija atzinumā Nr.6-6/86 (turpmāk – Tiesībsarga atzinums) sniegto juridisko pamatojumu un 4.punktā pausto secinājumu, ka Ministru kabinetam nav dots deleģējums sašaurināt tiesības uz bezmaksas dzemdību palīdzību saskaņā ar Likuma 4.panta otro daļu, tādējādi valstij nav pamata atteikt personai segt izmaksas, kas radušās dzemdību gadījumā. Līdz ar to, liedzot finansējumu mājdzemdībām, ir pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 91.pants.

[2.6] Pieteicēja uzskata, ka Ministrija savā Lēmumā ir atzinusi, ka plānotās ārpusstacionāra dzemdības, ja vien neiestājas Noteikumu Nr.611 3.pielikumā norādītās indikācijas, ir fizioloģiskas dzemdības, līdz ar to ir apmaksājamas no valsts budžeta. Pieteicējas ieskatā, viņas gadījumā norādītās indikācijas neiestājās, līdz ar to uz viņu ir attiecināms nosacījums par fizioloģiskām dzemdībām.

[3] Administratīvajā rajona tiesā 2013.gada 11.novembrī saņemts Ministrijas paskaidrojums *(lietas 56. un 57.lapa)*. Savā rakstveida paskaidrojumā tiesai Ministrija norāda, ka pieteicējas pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] Šobrīd spēkā esošais tiesiskais regulējums visām sievietēm nodrošina vienlīdzīgu iespēju saņemt veselības aprūpes pakalpojumu atbilstoši dzemdību norises veidam – fizioloģiskās dzemdības, dzemdības dzemdību patoloģijas gadījumā un dzemdības ķeizargrieziena rezultātā, kas tiek pilnīgi

apmaksātas no valsts budžeta līdzekļiem, un dzemdību norises vietai – stacionārā ārstniecības iestādē. Tādējādi fizioloģisku dzemdību gadījumā veselības aprūpes pakalpojumu pilnā apjomā bez maksas nodrošina valsts ar to ārstniecības iestāžu (stacionāru) starpniecību, kurām ar Dienestu ir noslēgts publisko tiesību līgums par veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un apmaksu.

Ja sieviete pati pēc saviem ieskatiem neizvēlas valsts nodrošināto un apmaksāto dzemdību palīdzību (stacionārā ārstniecības iestādē), viņa ir tiesīga izvēlēties sev pieņemamāko dzemdību veidu un vietu, veicot apmaksu par šo pakalpojumu saņemšanu pašai vai no trešo personu finanšu līdzekļiem.

[3.2] Šāds tiesiskais regulējums nepārkāpj vienlīdzības principu. Sievietei netiek liegta iespēja vai ierobežotas tiesības saņemt veselības aprūpes pakalpojumu fizioloģisku dzemdību gadījumā, taču tas tiek nodrošināts ar iestāžu starpniecību, kas sniedz no valsts budžeta līdzekļiem apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus. Ja sieviete nevēlas piedalīties valsts noteiktajā dzemdībpalīdzības sistēmā, viņa izvēlas sev pieņemamāko veidu un vietu, un valsts, respektējot sievietes izvēli, ir izveidojusi juridisko (normatīvo) kārtību mājdzemdībās dzimušo bērnu „atzīšanai". Papildus Ministrija norāda, ka normatīvā sistēma ir izveidota arī, lai nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu ārstniecības iestādēs, tai skaitā, iestādēs, kas sniedz dzemdībpalīdzību.

[3.3] Pieteicēja savā pieteikumā atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 14.decembra spriedumu lietā „*Ternovszky v. Hungary*" (pieteikums Nr.67545/09), tomēr Ministrija norāda, ka ir nepieciešams ņemt vērā konkrētās lietas faktiskos apstākļus un kontekstu, kādā aspektā secinājums spriedumā izdarīts. Ungārijā tiesiskais regulējums nepieļāva mājdzemdību pakalpojuma sniegšanas iespējamību. Ungārijas varas iestādes aktīvi vērsās pret vecmātēm, kuras minēto pakalpojumu sniedza. Sievietes veselības aprūpes pakalpojumus fizioloģisko dzemdību gadījumā mājās tiesiski nevarēja saņemt un atsevišķas personas to veica slepenībā. Līdz ar to spriedumā definētā izvēles iespēja ir saprotama vienīgi tādā aspektā, ka personai ir tiesības uz tiesiski sakārtotu un institucionālu vidi un, saņemot minēto pakalpojumu, persona netiek sodīta no valsts puses, piemēram, iesaistīta kriminālprocesā. Ar šo spriedumu netika atzīts valsts pienākums veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā.

[4] Administratīvā rajona tiesa, konstatējot, ka Satversmes tiesā ierosināta lieta par Ministru kabineta 2013.gada 17.decembra noteikumu Nr.1529 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.1529) 16.pielikuma 555.punkta, ciktāl tas neparedz tarifu par plānotajām ārpusstacionāra dzemdībām, atbilstību Satversmes 91.panta pirmajam teikumam, 2014.gada 16.maijā apturēja tiesvedību lietā līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās dienai.

2015.gada 12.februārī Satversmes tiesa pieņēma spriedumu lietā Nr.2014-08-03, ar kuru Noteikumu Nr.1529 7.punktu un 16.pielikuma 555.punktu atzina par atbilstošiem Satversmes 91.panta pirmajam teikumam. Savukārt Administratīvā rajona tiesa ar 2015.gada 2.marta lēmumu atjaunoja tiesvedību lietā.

[5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmo un ceturto daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja vien par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā tiesas sēdē tiesu nav lūdzis pieteicējs, trešā persona vai šā likuma 29.pantā minētais tiesību subjekts.

Izskatāmajā lietā pieteicēja nav lūgusi lietas izskatīšanu mutvārdu procesā tiesas sēdē, līdz ar to lieta izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar procesa dalībnieku lietā iesniegtajiem rakstveida paskaidrojumiem, secina, ka pieteikums *ir noraidāms*.

[7] Izskatāmā lieta ierosināta par pienākuma uzlikšanu Dienestam izdot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu. Administratīvo tiesu judikatūrā ir atzīts, ka, skatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai ir jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi, un šī pārbaude tiesai jāveic neatkarīgi no tā, ar kādiem apstākļiem iestāde pamatojusi savu atteikumu izdot labvēlīgu administratīvo aktu *(sal. sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 12.aprīļa sprieduma SKA-118/2007 10.punktu)*.

Ievērojot iepriekš minēto, tiesai konkrētajā gadījumā ir jāpārbauda, vai pastāv priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīva akta, ar kuru viņai daļēji atlīdzinātu dzemdību palīdzības izdevumus 355,72 *euro* apmērā no valsts budžeta līdzekļiem par saņemto dzemdību palīdzības pakalpojumu plānotājās fizioloģiskajās ārpusstacionāra dzemdībās un ar tām saistīto pakalpojumu organizēšanā un nodrošināšanā, izdošanai.

[8] Likuma 4.panta otrā daļa noteic, ka valsts realizē seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes principus, nodrošinot bezmaksas dzemdību palīdzību un iespēju ārstniecības un izglītības iestādēs apgūt pamatzināšanas par seksuālās un reproduktīvās veselības veicināšanu un aprūpi.

Noteikumu Nr.1046 *(noteikumi bija spēkā līdz 2013.gada 31.decembrim)* 13.punkts noteica, ka no valsts budžeta apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus sniedz tās ārstniecības iestādes, kuras noslēgušas līgumu ar Dienestu, kā arī šo noteikumu 24.pielikuma 5.punktā minētās valsts aģentūras un valsts pārvaldes iestādes, kuras veselības aprūpes pakalpojumus sniedz saskaņā ar nolikumu. No 2014.gada 1.janvāra pēc būtības identiska satura tiesību norma noteikta Noteikumu Nr.1529 7.punktā. Savukārt Noteikumu Nr.1046 18.pielikuma „Veselības aprūpes pakalpojumu tarifi par profilakses, diagnostikas, ārstēšanas un rehabilitācijas pakalpojumiem" (turpmāk – Pielikums Nr.18) 550.punkts noteica tarifu samaksai par fizioloģiskām dzemdībām. No 2014.gada 1.janvāra identiska satura tiesību norma noteikta Noteikumu Nr.1529 16.pielikuma 555.punktā.

Tātad valsts, realizējot seksuālās un reproduktīvās veselības aprūpes principus, nodrošina bezmaksas dzemdību palīdzību ārstniecības iestādēs, kuras noslēgušas līgumu ar Dienestu, un valsts pārvaldes iestādēs, kuras veselības aprūpes pakalpojumus sniedz saskaņā ar nolikumu. Līdz ar to arī Pielikuma Nr.18 550.punkts neparedzēja tarifu par plānotām ārpusstacionāra dzemdībām, ja šāda veida dzemdībpalīdzība netiek sniegta iestādēs, kas minētas Noteikumu Nr.1046 13.punktā.

Minēto kārtību par atbilstošu Satversmes 91.panta pirmajam teikumam atzinusi Satversmes tiesa, norādot, ka likumdevējs Latvijas Republikā ir garantējis visām sievietēm iespēju saņemt bezmaksas dzemdībpalīdzību valsts izveidotās apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu sistēmas ietvaros. Līdz ar to valsts konkrētajā jomā ir nodrošinājusi veselības aprūpes pakalpojumu esamību un pieejamību, un tai nav pienākuma garantēt dzemdībpalīdzību kādā citā personai vēlamā vietā un veidā ārpus minētās sistēmas. Tādēļ, ja sievietes, īstenojot savu privātautonomiju, ir izvēlējušās saņemt dzemdībpalīdzību ārpus stacionāra (iestādēs, kuras nav noslēgušas līgumu ar Dienestu), viņas devušas priekšroku tādam pakalpojumam, kas atbilstoši Noteikumiem Nr.611 gan ir atļauts, tomēr tiek sniegts ārpus valsts izveidotās un visām sievietēm pieejamās bezmaksas dzemdībpalīdzības sistēmas *(sk. Satversmes tiesas 2015.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2014-08-03 12. un 13.punktu)*.

[9] No izskatāmās lietas materiāliem ir konstatējams, ka pieteicēja 2012.gada 20.maijā noslēgusi ar ārstniecības iestādi – „/Nosaukums A/" (turpmāk – Prakse) – līgumu Nr.22 par plānotu ārpusstacionāra dzemdību un tām saistīto pakalpojumu organizēšanu un nodrošināšanu. Savukārt 2012.gada 30.maijā pieteicēja hospitalizēta Praksē un izrakstīta 2012.gada 1.jūnijā (bērns piedzimis 2012.gada 30.maijā). Vienlaicīgi arī konstatējams,

ka Prakse nav noslēgusi ar Dienestu līgumu par veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un apmaksu no valsts budžeta līdzekļiem.

Tātad pieteicēja, īstenojot savu privātautonomiju, ir izvēlējusies saņemt dzemdībpalīdzību ārpus stacionāra, proti, Praksē, kas nebija noslēgusi līgumu ar Dienestu. Tātad pieteicēja ir devusi priekšroku tādam pakalpojumam, kas tiek sniegts ārpus valsts izveidotās un visām sievietēm pieejamās bezmaksas dzemdībpalīdzības sistēmas un nav apmaksājams no valsts budžeta līdzekļiem.

[10] Attiecībā par pieteicējas atsauci uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2010.gada 14.decembra spriedumu lietā „*Ternovszky v. Hungary*" (pieteikums Nr.67545/09), tiesa norāda, ka minētajā lietā vērtēta kvalificētas medicīniskās palīdzības saņemšanas iespējamība, sievietei izvēloties plānotas ārpusstacionāra dzemdības, nevis jautājums par šādas dzemdībpalīdzības finansēšanu *(sk. Satversmes tiesas 2015.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2014-08-03 10.punktu)*. Līdz ar to atsaukšanās uz šo Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu izskatāmajā lietā nav pamatota.

[11] Ievērojot visu iepriekš minēto, tiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā nepastāv priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīva akta, ar kuru viņai daļēji atlīdzinātu dzemdību palīdzības izdevumus 355,72 *euro* apmērā no valsts budžeta līdzekļiem par saņemto dzemdību palīdzības pakalpojumu plānotājās fizioloģiskajās ārpusstacionāra dzemdībās un ar tām saistīto pakalpojumu organizēšanā un nodrošināšanā, izdošanai. Tādējādi pieteicējas pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246. – 251.pantu, 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņai daļēji atlīdzinātu dzemdību palīdzības izdevumus 355,72 *euro* apmērā no valsts budžeta līdzekļiem par saņemto dzemdību palīdzības pakalpojumu plānotājās fizioloģiskajās ārpusstacionāra dzemdībās un ar tām saistīto pakalpojumu organizēšanā un nodrošināšanā.

Tiesas spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Spriedums sastādīts 2015.gada 8.aprīlī.

Tiesnesis G.Ploriņš